

ל פלוש או לא לפלוש? כמו האמלט המנות, התייסרו והתלבטו ראשי המדינה כימים האחרונים בשאלה זו.

מסביב רגשו המאורעות. העתונים הממושעים קיבלו הוראות שלא להרעיש עולמות, אלא להניח לאורחים לנמנם במנוחה. אולם ראשי-המישטר עצמם לא היו רגועים כלל וכלל. כמו תמיד, הם חיו מן הירד אל הפה, התקיימו מכותרת לכותרת. הסכם-האיחוד המשולש נחתם — ומצב-הרוח צלל לתהום. בסוריה התלקח המאבק בין אנשי אל-בעת והסידי עבר אל-נאצר — ומצב-הרוח הרקיע שחקים. המלך הקטן התנונז על כסאו בירדן — שוב צלילה. המלך התגבר זמנית על המשבר — הידר.

תנוודת קלות אלה הסיחו את הדעת מן העיקר: התהליך הגדול של האיחוד המרחבי מתקדם בעיקבות של ברזל. יש קפיצות קדימה ואחורה, הסתערויות ונסיגות — אך התהליך עובר באיטיות בטוחה משלב אל שלב. היו ועוד יהיו, אפתעות — אך אוי להנהגה מדינית המתפללת לניסים, תחת להתבסס על ההגיון ההיסטורי שאי-אפשר להטותו.

ההגיון הזה קובע, כבית-משפט שאין עליו ערעור: העולם הערבי המזרחי, ממצרים עד עיראק, יתאחד. המלך הקטן יפול. יחד עמו יפלו המלך הסעודי ונסיכיה-נפט של המיפרץ הפרסי.

זה יכול לקרות בעוד שבוע, בעוד חודש או בעוד שנה. לפני ואחרי כן יהיו מאבקים פנימיים, התמודדות, התנגשויות. אך זהו הקצף על פני המים — ואילו הזרם הכללי ירום באפיק שניקבע לו על-ידי ההיסטוריה.

אמרנו זאת לפני ארבע-עשרה שנה, אמרנו זאת לפני חמש שנים, אמרנו זאת לפני שנה. אז ניראו הדברים כתיאוריה. היום הדברים כה ברורים עד כי גם עיוור יכול לראותם.

צבא ההגנה לחוסיין

דבר המועזע ביותר בכל התהליך הוא שאין בידי המישטר הישראלי תשובה כלשהי — טובה או רעה, כוללת או חלקית, סופית או ארעית — לאתגר היסטורי זה. הסכנה היא איומה. האיחוד מתגבש נגד ישראל. (ניבדוק בהמשך סידרה זו, אם אומנם היה מוכרח להתגבש כך, ואם עוד ניתן למנוע זאת.) סביב ישראל המבודדת מתהדקת עניבת-חנק צבאית. במרחק חצי-שעה של נסיעה מתל-אביב יעמדו אוגדות-השריון של הצבא הכל-ערבי, שתהייה כפופת לפיקוד מאוחד כל-ערבי. הנשק החדש של פיקוד זה — מטוסיים על-קוליים, טילים — יאיימו על המדינה מכל ארבעת הכיוונים.

אולם הסכנה הצבאית אינה היחידה, ואולי אף לא העיקרית. לא פחות חשוב המישקל המדיני והכלכלי של האיחוד המרחבי הערבי — כוחו למשוך לצידו את שני הגושים העולמיים גם יחד, לקבל משניהם סעד כלכלי, לבודד את ישראל בארץ ובכירות העולם.

מול סכנה כוללת זו, המתגבשת ככמה מישורים בעת ובעונה אחת,

המסתעף אל הירדן

מסוגלים ראשי המישטר להעמיד רק אמצעי אחד: הכיבוש הצבאי של הגדה המערבית של הירדן.

לא כחלק מפיתרון, לא כהכנה לגישה חדשה, לא כסממן של שינוי-ערכים — אלא כתחליף לכל אלה.

עד כה מופעל אמצעי זה בעיקר כאיום. ראשי המישטר החליטו שהמשך קיום המישטר החוסייני בירדן עדיף על כל אפשרות אחרת, לפחות מבחינה שלילית וזמנית. כל עוד נמצא המלך הקטן בעמאן, לא יופיעו הטאנקים של רעים מול נתניה.

אין ספק כי לולא איומים אלה, היה המלך נופל זה מכבר. כל המשקפים תמימי-דעה כי בכל ממלכת ירדן אין אף חוג אחד של אדתיים שאינו שונא אותו. יוצאים מכלל זה רק הבדחים — ושום מישטר אינו יכול להתבסס על אלה לאורך ימים. גם הצבא הירדני, על קציניו וחיליו הבדחים, הוא מישענת קנה רצון. די ביוזמתו של רבי-סרן נועז אחד, כדי שהכל יפול כבניין-קלפים.

רק גורם אחד מונע זאת: צה"ל. כל ירדני יודע שהצבא הישראלי עשוי לנצל את שתי-הכוש של ההתמוטטות כדי להגיע לירדן.

המלך וסוכניו דואגים לכך שאיום זה יחדור ללבו של כל קצין וכל פוליטיקאי ירדני. דודו, האיש החזק האמיתי בממלכה, אף הכריז השבוע כי קיימת קנוניה של בן-גוריון

מאת אורי אבנרי

ועבד אל-נאצר, במטרה לצרף את הגדה המערבית לישראל, ואת הגדה המזרחית לרעים. האיום יעיל למדי. נידמה כי עבד אל-נאצר עצמו עוצר בעד חסידיו, כדי למנוע אפשרות של פלישה ישראלית, אולי אף מתוך תיקחה שיושב הסכם אולם משולש השינגטון-ירושלים-קאהיר. אך המצב הוא דינאמי, ולא תמיד יכול גם מנהיג כמו עבד אל-נאצר לשלוט בתהליכים, אחרי שעברו שלב מסויים. המלך יכול ליפול בכל רגע — ואין שום ספק כי יפול במקום או במאוחר.

הפילוש או צה"ל או לא? שאלה זו עומדת ברגע זה לנגד עיני כל מדינאי במרחב ובעולם. אין זה מתפקידנו לענות על כך.

אך תפקידנו להציג את השאלה: האם כדאי אז לפלוש או לא? ננסה לברר שאלה זו, ללא דעה קדומה — לא מנקודת-ההשקפה שלנו, אלא מנקודת-ההשקפה של המישטר.

אפשר לכבוש, אי-אפשר להחזיק

א ידו חיינו עדיין במציאות של 1949, היתה השאלה נראית כך: האם כדאי להרחיב את גבולות המדינה עד הירדן?

הנימוק בעד: המצב האיטראטני של צה"ל ישתפר במידה רבה מאוד. יחצר מרחב של תימרון. הגבול המזרחי יהיה הרבה יותר נוח למיגנה טאקטית.

הנימוק נגד: בשטח זה חיים כמיליון ערבים, מהם כ-600 אלף פליטים. צירופם למדינה ייצור בעייה נוראה — כי שני מיליון ערבים יצטרפו לדכא, באמצעות המישל הצבאי, מיעוט של מיליון ורבע. (והרי ברור כי המישטר הקיים אינו מסוגל ליצור דפוסים

של מדינה דו-לאומית, דו-לשונית, בו יחיו בצחאת, תוך אחוזה של ממש, רוב קטן ומיעוט גדול.)

אומנם יש המבטיחים, בקלות-דעת מועזעת: „הערבים יברחו! השטח יהיה ריק כולו, או כימעט כולו!“

אלה דבריה-הבל. הערבים לא ירצו לברוח, כי אין עם חוזר פעמיים על אותה שגיאה קטלנית. זאת הוכיח כבר מיבצע-סיני, כאשר ערביי הרצועה נישארו במקומם.

מובן, אפשר לגרשם. אולם מי שרוצה להשיג בריחה של מיליון ערבים תוך שלושה ימים, יצטרך להשתמש באמצעים כה מחרידים, עד כי העולם כולו יתקומם ויתערב. לא יחזרו ימי דירי-אסין וכפר-קאסם.

גם מבחינה צבאית גרידא, ספק אם הבריחה תהיה רצויה. כל התקדמות צבאית חייבת להתבצע במהירות הבזק. הדבר מחייב כבישים ריקים ואוכלוסיה סטאטית. בריחה המונית היתה מהווה תקלה חמורה ביותר.

ובכן: גבול נוח יותר, תמורת בעיית-מיעוט אדירה. כך היתה הבעייה עומדת — אילו חיינו במציאות של 1949.

אבל אנו חיים במצאות של 1963. שני הגושים העולמיים מתחרים ביניהם על חסדי התנועה הלאומית הערבית. האויים הפך, בנסיבות מסוג זה, למכשיר יעיל ומסוכן. בנות-בריתו הפוטנציאליות — בריטניה בחצי-הפנה, צרפת ברבע-הפנה — יהיו חסרות-אונים. הן לא ישתמשו אפילו בחטו למענו.

על כן ברור כי יוגש לישראל אולטימטום בינלאומי, תוך איום בהתערבות מאסיבית, בניתוק כל סעד כלכלי ובחרם בינלאומי. ישראל תצטרך להיסוג מן הירדן, כשם שנסוגה מרשת-סיני. כל אדם אחראי בישראל יודע זאת. הדבר הוא מעבר לכל ספק סביר.

משמעות: לא תיתכן פלישה לצורך כיבוש של קבע. תיתכן-רק פלישה לצורך השגת יעדים מצומצמים ומוגבלים מראש.

הבה ונבדוק את המעלות והחסרונות של פלישה מסוג זה.

הפלישה: הנימוקים בעד

ל צורך הדיון, נתאר לעצמנו את המיבצע הבא: ביום נפילת המלך, כתוצאה של מהפיכה פנימית, תכריז ישראל כי הסכם שביתת-הנשק בינה ובין ירדן התבטל, וכי היא נוקטת באמצעים להגנה על עצמה. אותה שעה יפלוש צה"ל לירדן, וישלים תוך ימים ספורים את כיבוש כל ארץ-ישראל המערבית. האוכלוסיה המקומית תישאר במקומה.

לא יהיו דיבורים על „מלכות ישראל השלישית“, „מראש-הניקרה עד ריחון“. להיפך, יוכרו מראש כי הכיבוש הוא ארעי, וכי צה"ל יסוג לנקודות-המוצא שלו ברגע שיובטחו תנאים מסויימים, החיוניים לביטחון ישראל. למשל:

● פירוז כל השטח, מן הירדן עד לגבול ישראל, מכל כוח צבאי שהוא (כך שצירוף השטח הזה לפדרציה ערבית לא יבא להצבת כוחה הצבאי של רעים בו); וכן/או —

● הצבת כוח-חירום של או"ם באופן קבוע בגבול המזרחי של ישראל, דוגמת הכוח בגבול רצועת-עזה; וכן/או —

● ערובה בינלאומית, מטעם האו"ם, או מטעם ארצות-הברית וברית-המועצות, או מטעם ארצות-הברית לבדה, לביטחון ישראל. כלומר: התחייבות מפורשת לספק לישראל